

MİLLET-İ SADİKA ERMENİLER

Sabahattin Özel, TASAM Yayınları, İstanbul, 2005, 124 sayfa.

Zeynep ÇULUN*

Geliş:08.07.2020 / Kabul:06.08.2020

Prof. Dr. Sabahattin Özel'in 2005 yılında kaleme aldığı ve TASAM Yayınları tarafından yayımlanan kitabı *Millet-i Sadıka Ermeniler*, yıllardan beri süregelen Ermeni sorununu, Ermeni ve yabancıların gözüyle Türk-Ermeni ilişkilerini ve tehcir konularını içermektedir. Yazar kitabında, "*Millet-i Sadıka*" olarak anılan ve Osmanlı Devleti içerisinde yüzyıllarca uyum içerisinde yaşayan Ermeni toplumunun zamanla Osmanlı Devleti'nin güvenini nasıl sarstıklarını ve Ermeni sorununun ortaya çıkışından bahsetmektedir. Ermeni sorununun ortaya çıkmasındaki etkenlerden bahsederken özellikle de o dönemdeki Ermenilerin gözüyle olayları değerlendiren yazar, bunu yaparken salt Ermenilerin ve yabancıların tanıklıklarına ve değerlendirmelerine kitabında yer vermeye özen göstermiştir.

Yazar hakkında kısaca bilgi vermek gerekirse; Prof. Dr. Sabahattin Özel, 1945 yılında Adapazarı'nda doğmuştur. 1970 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nden mezun olan Prof. Dr. Özel, Başbakanlık Arşivi Genel Müdürlüğü'nde bir süre çalıştıktan sonra Milli Eğitim Bakanlığı bünyesindeki muhtelif orta öğretim kurumlarında öğretmen ve yönetici olarak görev yapmıştır. 1980 yılından itibaren yükseköğretimde Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi dersleri veren Özel, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde 1986 yılında Yüksek Lisans, 1989 yılında Doktora öğrenimini tamamladıktan sonra 1991 yılında doçent unvanı almıştır. Sakarya Üniversitesi'nde Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Başkanlığı, Kocaeli Üniversitesi'nde Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü Başkanlığı, Atatürk İlkeleri ve Devrimleri Araştırma Merkezi Müdürlüğü görevlerini yürüten Özel, 1996 yılında İstanbul Üniversitesi'ne geçmiştir. 1998 yılında Profesör unvanı alan Özel, halen İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü'nde Öğretim Üyesi olarak Yüksek Lisans ve Doktora dersleri vermekte, tez çalışmaları yönetmektedir. Yine 1998 yılından bu yana

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, zeynepculun12@gmail.com.

Deniz Harp Okulu öğretim üyeliği ve kuruluşundan itibaren Türk Silahlı Kuvvetleri Atatürk Araştırma ve Eğitim Merkezi (ATAREM) genel kurul üyeliği ve 2004 yılından itibaren de Türk Askeri Tarih Komisyonu Genel Kurul Üyeliği görevlerini sürdüren Özel, ayrıca Harp Akademilerinde de dersler vermektedir.

Eser, *İçindekiler* ve *Sunuş* kısımlarından sonra *Ermeni ve Yabancıların Gözüyle Türk- Ermeni İlişkileri ve Ermeni Sorununa Bir Bakış*(9-84),*Tehcir Konusunda Bazı Gerçekler ve Milli Kurtuluş Savaşı'nda Vatansever Ermeniler* (85-106), *Osmanlı Devleti Döneminde Türk-Ermeni İlişkileri ve Ermeni Sorununa İlişkin Bazı Değerlendirmeler*(107-118) adlarında üç bölümden oluşmakta ve son kısmında ise *Seçilmiş Bibliyografya* (119-124) yer almaktadır.

Eserin *Ermeni ve Yabancıların Gözüyle Türk-Ermeni İlişkileri ve Ermeni Sorununa Bir Bakış* adlı bölümünde, Osmanlı Devleti'nin Ermenilere tanıdığı haklar, iki milletin tarihte bir diğer örneğine rastlanmayacak şekilde yüzyıllarca iç içe uyum içerisinde yaşamalarına dair değerlendirmeler yapılmıştır. Ermeni vatandaşlarının Osmanlı Devleti'nde bazı konularda Müslümanlardan daha müreffeh bir hayat sürdürdüklerine dair bilgilerin yer aldığı bölümde, ayrıca Osmanlı'daki Ermenileri kıskırtmak amacıyla emperyalist devletlerin çıkarları doğrultusunda ortaya attığı Ermeni sorunu ele alınmıştır. Yazar bu bölümde müsteşriklerin yanı sıra Ermenilerin değerlendirmelerine ve müşahitliğine de sıkça başvurmuştur.

Tehcir Konusunda Bazı Gerçekler ve Milli Kurtuluş Savaşı'nda Vatansever Ermeniler başlıklı ikinci bölümde ise, Ermeni tehcirine yol açan gelişmelerden ve tehcirin niçin yapıldığından bahsedilmiştir. Yine tehcirin amacının, Ermenilerin hükümet aleyhinde girişim ve faaliyetlerinin engellenmesinin yanı sıra bir Ermenistan oluşturulması yönündeki milli emellerin etkisiz hale getirilmesine yönelik olduğunun belirtildiği bölümde, Ermenilerin yok edilmelerine dair herhangi bir faaliyetin söz konusu dâhi olmadığına altı çizilmektedir. Tehcir esnasındaki insan kayıplarının soğuk, açlık ve salgın hastalık gibi olumsuz koşullardan kaynaklandığına dikkat çekilen eserde, yaşanan olumsuz koşullara rağmen Türk-Ermeni ilişkilerinin yara aldığı bu dönemde hâlâ pek çok vatansever Ermeni'nin varlığından söz edilmiştir. Bunlar arasında Milli Kurtuluş Savaşı'na çok önemli katkılar sunan Berç Keresteciyan, David Sahakkulu ve Pandikyan adlı üç yurtsever Ermeni'nin hizmetlerinden bahsedilmektedir.

Osmanlı Devleti Döneminde Türk Ermeni İlişkileri ve Ermeni Sorununa İlişkin Bazı Değerlendirmeler başlıklı üçüncü ve son bölümde ise eserin önceki bölümlerinin genel bir değerlendirilmesi yapılmıştır. Ermenilerin, Osmanlı öncesi

ve Osmanlı dönemindeki durumları karşılaştırılarak devlet içerisindeki konularına dair bilgiler sunulmuştur. Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılışını ve paylaşılmasını hızlandırmak amacıyla emperyalist güçler tarafından ortaya atılan Ermeni sorunu fikrinin sadece bazı Ermeniler tarafından kabul gördüğüne, bu minvalde bunların otonom ve bağımsız bir devlet kurma yönündeki emellerine dair değerlendirmeler yapılmıştır. Bu bölümde, yine emperyalist devletler tarafından kamuoyu oluşturulmasına yönelik ortaya atılan "*Ermeni Sorunu ve Tehcir*" konulu asılsız bilgiler kanıtlar öne sürülmek suretiyle çürütülmeye çalışılmıştır.

